

Ministerie van Sociale Zaken en
Werkgelegenheid

Kernwaarden van de Nederlandse samenleving

20 februari 2014

Inhoud

Inleiding	3
Vrijheid	6
Gelijkwaardigheid	9
Solidariteit en werk	11

Inleiding

In dit boekje leest u over de waarden die de basis vormen van de Nederlandse samenleving. Als u het heeft gelezen, weet u beter hoe we in Nederland met elkaar om gaan, en waarom we dat zo doen. Misschien bent u bekend met deze waarden. Maar het kan ook zijn dat de Nederlandse samenleving er juist heel anders uit ziet dan die van het land waar u vandaan komt. Dit boekje geeft een overzicht van de belangrijkste waarden, sociale regels en grondrechten in Nederland. Kennis daarvan kan u helpen om mee te doen in de samenleving.

In dit boekje leest u over vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Dit zijn belangrijke waarden in onze samenleving. Wat betekenen deze waarden? Wat merkt u hiervan in uw dagelijks leven? Wat verwacht de Nederlandse samenleving van u? En wat kunt u van de samenleving verwachten?

Democratie

Nederland is een democratie. In een democratie mogen inwoners meebeslissen over het bestuur van het land. Dat gebeurt door verkiezingen: iedere Nederlander van 18 jaar en ouder mag bij verkiezingen stemmen op mensen die zich

verkiesbaar hebben gesteld. De verkiezingen zijn vrij en geheim. Dat betekent dat iedereen mag stemmen, en dat u nooit hoeft te vertellen op wie u heeft gestemd. Voor de Tweede Kamer, de gemeenteraad en voor de Provinciale Staten worden elke vier jaar verkiezingen georganiseerd. Elke vijf jaar zijn er verkiezingen voor het Europees Parlement.

Migranten die uit de Europese Unie komen, mogen in de gemeente waar ze wonen, stemmen voor de gemeenteraad. Ook mogen zij stemmen voor het Europees Parlement. Migranten van buiten de Europese Unie mogen pas stemmen voor de gemeenteraad als ze vijf jaar in Nederland wonen. Alleen migranten die genaturaliseerd zijn, en dus de Nederlandse nationaliteit hebben, mogen stemmen voor de Tweede Kamer en voor de Provinciale Staten. Verder kan in het algemeen gesteld worden dat mensen die mogen stemmen ook het recht hebben om gekozen te worden in een bepaalde vertegenwoordigende functie.

Rechtsstaat

Nederland is een rechtsstaat. Dat betekent dat iedereen dezelfde rechten heeft, en dat iedereen zich aan dezelfde regels moet houden. Ook de overheid moet zich aan de wet houden. Als u het niet eens bent met een beslissing van de

overheid, dan kunt u een bezwaar indienen of een rechtszaak beginnen tegen de overheid. De overheid moet de beslissing van de rechter accepteren. U kunt ook een klacht indienen bij de Nationale Ombudsman. Hij kan dan verder onderzoek doen naar aanleiding van de klacht.

De Grondwet is de basis van onze rechtsstaat. Hierin staan de rechten en plichten van de overheid en van de burgers. Vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit zijn erg belangrijk in de Grondwet. Nederland heeft ook internationale mensenrechtenverdragen ondertekend (zoals het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens), waar deze waarden in staan.

Sociale rechten

U bent in Nederland zelf verantwoordelijk voor uw levensonderhoud. Maar als het u om welke reden dan ook niet op eigen kracht lukt, en er is niemand die kan helpen, dan biedt de overheid hulp. Bijvoorbeeld om de huur, eten en kleding te kunnen betalen.

U heeft ook recht op medische zorg: net als iedereen in Nederland moet u zich daarvoor verplicht verzekeren. Als u naar een dokter moet, betaalt de verzekering het grootste deel van de kosten.

Als u geen werk meer heeft, kunt u voor een bepaalde tijd een uitkering krijgen. Ook als u zo ziek wordt dat u niet meer kunt werken, krijgt u een uitkering.

Goed onderwijs is belangrijk om later een goede baan te krijgen. In Nederland vinden we onderwijs zo belangrijk, dat er leerplicht is: kinderen van vijf tot zestien jaar moeten verplicht naar school. Zo kunnen zij zich voorbereiden op de maatschappij en de arbeidsmarkt. Jongeren die na hun zestiende nog geen diploma hebben, moeten tot hun achttiende onderwijs volgen.

De Nederlandse samenleving

In Nederland levert iedereen een bijdrage aan de samenleving. Denk bijvoorbeeld aan belastingen. Iedereen moet belasting betalen. Mensen die meer geld verdienen dan anderen, moeten ook meer belasting betalen. Het belastinggeld gebruikt de overheid om te zorgen voor zaken die voor iedereen belangrijk zijn. Denk bijvoorbeeld aan wegen, onderwijs en politie.

Er wonen in ons land mensen met verschillende levensomstandigheden en van verschillende nationaliteiten. Tijdens uw werk, in de supermarkt, op school: overal komt u mensen tegen uit verschillende culturen. Het is belangrijk dat u anderen respecteert ondanks deze verschillen.

De Nederlandse samenleving is heel open. Dat betekent dat mensen vrij zijn om te zeggen wat ze denken. Het betekent ook dat anderen, als ze het met een mening niet eens zijn, dat mogen zeggen. Het uitwisselen van meningen en ideeën is belangrijk, omdat mensen op die manier zichzelf kunnen

zijn. Niemand wordt in ons land verplicht te leven volgens een bepaalde overtuiging.

In Nederland wordt van alle mensen verwacht dat zij meedoen in de samenleving. De Nederlandse samenleving verwacht dus ook van u, dat u meedoet in de samenleving.

Dat u Nederlands leert, een baan zoekt of vrijwilligerswerk doet (en mensen ontmoet).

In Nederland is uw belang evenveel waard als dat van een ander. In deze brochure wordt duidelijk welke rechten en plichten u in de samenleving heeft.

Vrijheid

Vrijheid betekent dat je mag denken, zeggen en doen wat je zelf wilt. In Nederland hebben we, veel vrijheid. Iedereen in Nederland heeft dezelfde vrijheden. Dat betekent dat ook andere mensen mogen denken, zeggen en doen wat zij willen. In de tekst hieronder staan de belangrijkste vrijheden.

Geloof

U mag in Nederland zelf kiezen welk geloof u heeft. Mensen met verschillende religies kunnen in ons land veilig samenleven. Niemand mag bedreigd worden of zich onveilig voelen vanwege het geloof dat hij of zij heeft.

De vrijheid om te geloven wat u wilt, betekent ook dat u er voor mag kiezen om géén geloof te hebben. U mag dat op elk moment beslissen en daar heeft niemand iets over te zeggen. Deze vrijheid moet u ook aan anderen gunnen: u mag niet eisen dat iemand hetzelfde gelooft als u. En als iemand besluit niet langer een geloof te hebben, dan moet u dat respecteren. Ook als u het daar niet mee eens bent.

Iedereen mag aan anderen laten zien welk geloof hij of zij heeft. Bijvoorbeeld door het dragen van sieraden met

symbolen, een hoofddoek of een keppeltje of andere kleding. Als u van uw geloof iets niet mag eten, kan niemand u dwingen dat toch te doen. U mag mensen uitnodigen voor een gebedsdienst en u mag een nieuw geloof beginnen.

Voor sommige beroepen is het echter belangrijk dat iedereen dezelfde kleren draagt. Bijvoorbeeld in het leger, bij de politie of in de rechtbank. Politieagenten mogen tijdens hun werk geen kruisje of een hoofddoek dragen omdat zij er onpartijdig uit moeten zien.

Welk geloof u ook heeft, u moet zich altijd houden aan de wet.

Mening

In Nederland wonen veel verschillende mensen, uit verschillende culturen. Iedereen heeft recht op zijn of haar eigen mening. U mag in Nederland denken, zeggen en schrijven wat u wilt. U mag een brief naar de krant of de overheid sturen, protesteren, discussiëren en voor uw eigen mening uitkomen. Natuurlijk is het wel belangrijk om rekening te houden met anderen.

Er zijn in Nederland meerdere televisiezenders, kranten en tijdschriften. De overheid heeft niets te zeggen over wat er in de media wordt gezegd of geschreven.

U mag het ook altijd zeggen als u het ergens niet mee eens bent. Niemand kan u verbieden uw mening te geven. Deze vrijheid vinden we in Nederland heel belangrijk, omdat je in een democratie alleen goede besluiten kunt nemen als je van zo veel mogelijk mensen de mening hebt gehoord.

Welke mening u ook heeft, u moet zich wel aan de wet houden. Dat betekent dat u iemand niet met opzet mag beledigen, kwetsen of tot haat en vijandigheid mag oproepen. Het is niet altijd makkelijk om te beslissen waar de grens van de vrijheid van meningsuiting ligt. Daar wordt in Nederland veel over gepraat en uiteindelijk beslist de rechter daarover.

U mag dus zeggen wat u vindt. En omdat we iedereen gelijk behandelen, mag *iedereen* zeggen wat hij of zij vindt. Het kan gebeuren dat iemand iets zegt waar u het niet mee eens bent, of waardoor u zich gekwetst voelt. Vrijheid van meningsuiting heeft dus twee kanten. Als iedereen zijn mening mag geven, wordt er wel eens iemand beledigd. Maar vrijheid van meningsuiting betekent niet dat je zomaar alles mag of hoeft te zeggen.

Als u zich beledigd of gediscrimineerd voelt, dan kunt u aangifte doen of een melding doen bij een antidiscriminatiebureau. De rechter zal dan beslissen of het strafbaar is wat iemand zei. Sommige uitspraken zijn namelijk verboden. Je mag bijvoorbeeld geen mensen oproepen om anderen iets aan te doen of dingen zeggen die kunnen leiden tot geweld.

Levensstijl

Mensen mogen in Nederland laten zien welk geloof ze hebben én ze mogen hun eigen levensstijl kiezen. Dat betekent dat u zelf mag weten naar welke muziek u luistert, welke kleding u draagt, wat voor werk u doet, welke krant u leest en wat u eet.

Ook hier zijn er uitzonderingen. Een politieagent moet er neutraal uitzien. En sommige bedrijven hebben regels over tatoeages en piercings. Zij willen bijvoorbeeld niet dat hun werknemers tatoeages en piercings zichtbaar dragen. Vanwege de veiligheid, of omdat ze dat niet netjes vinden. Andere mensen mogen niet bepalen wat uw levensstijl is. Ook kan het zijn dat uw buurman een andere levensstijl of een ander geloof heeft dan u, zich anders kleedt en naar andere muziek luistert. Alleen als we accepteren dat veel mensen anders zijn dan wijzelf, en we rekening houden met elkaar, kunnen we in Nederland goed samenleven.

Net als bij de andere vrijheden is er een grens aan de vrijheid van uw buurman. Uw buurman mag bijvoorbeeld 's nachts geen harde muziek draaien als u daar last van heeft.

Vrijheid van meningsuiting?

Een journalist schreef een artikel in de krant waarin ze kritiek gaf op de beperkte vrijheid van meningsuiting in een ander land. Een aantal jongeren, afkomstig uit dit land, voelde zich beledigd door dit artikel. Ze verstuurden via internet en Twitter beledigende en bedreigende berichtjes naar de journalist. Ze kreeg meer dan duizend berichten waarin ze werd uitgescholden en dood werd gewenst. De journalist deed aangifte van bedreiging.

Iedereen heeft vrijheid van meningsuiting, maar je mag niet alles zeggen. Je mag bijvoorbeeld niet aanzetten tot haat of geweld of andere mensen beledigen.

Een ander voorbeeld: Een paar jaar geleden arresteerde de politie een cartoonist. Honderden mensen hadden aangifte gedaan tegen deze man. Hij maakte tekeningen over de profeet Mohammed, die hij op internet plaatste. Veel moslims vonden zijn tekeningen beledigend. Hij werd opgepakt omdat hij cartoons op internet zette die discriminerend en kwetsend kunnen zijn voor moslims en mensen met een donkere huidskleur. De tekenaar was voorstander van complete vrijheid van meningsuiting. Hij gebruikte zijn tekeningen om zijn mening over de islam te geven.

Een cartoonist hoeft geen toestemming te vragen om zijn tekeningen op internet of in de krant te zetten. Achteraf moet de rechter bepalen of de cartoonist te ver is gegaan. In dit geval oordeelde de rechter van niet.

Vereniging

Het is belangrijk dat u zich in Nederland thuis voelt, mensen leert kennen en meedoet in de samenleving. U kunt bijvoorbeeld lid worden van een sportvereniging, naar een wijkcentrum gaan of een studie of cursus volgen. Zo leert u mensen kennen die dezelfde dingen leuk vinden als u.

U mag in Nederland ook zelf een vereniging beginnen. Bijvoorbeeld een sportvereniging, maar ook een vakbond of een politieke partij, of een vereniging voor mensen uit uw geboorteland. Via een vereniging zoals een vakbond of een

politieke partij kunt u uw mening laten horen. Daarom is het in een democratie belangrijk dat mensen een vereniging mogen beginnen. Door samen te werken in een vereniging kunt u niet alleen mensen ontmoeten, maar bijvoorbeeld ook invloed uitoefenen op de politiek.

Natuurlijk moet iedereen in een vereniging zich aan de wet houden. Als mensen in een vereniging zich niet aan de wet houden, dan kan de rechter de vereniging verbieden. Het is bijvoorbeeld verboden om geweld te gebruiken.

U mag in Nederland ook op straat met een groep mensen bij elkaar komen om te vergaderen of te demonstreren. Een demonstratie is een vorm van protest. Door te demonstreren kunt u uw mening laten horen.

Als u wilt demonstreren, moet u dat eerst melden bij de gemeente. De gemeente mag een demonstratie niet verbieden alleen omdat ze het niet eens is met het onderwerp. Demonstreren mag alleen als u anderen daarmee niet in gevaar brengt en als u niet voor problemen zorgt voor het verkeer of voor de gezondheid van mensen. Als demonstranten zich niet aan deze regels houden, dan mag de politie ingrijpen en kan de gemeente besluiten de demonstratie te stoppen.

Zelfbeschikking

Uw mag in Nederland zelf bepalen welke keuzes u maakt in uw eigen leven. Dit noemen we het zelfbeschikkingsrecht. Zo mag u zelf een keuze maken om wel of niet een geloof te

belijden. U mag uw eigen levensstijl kiezen. U mag ook zelf bepalen met u wilt trouwen en om vrij voor uw seksuele geaardheid uit te komen. Het zelfbeschikkingsrecht omvat dus vele vrijheden waar burgers recht op hebben.

Het zelfbeschikkingsrecht houdt ook in dat u zelf bepaald wat u met uw lichaam doet. Niemand mag u pijn doen of u aanraken als u dat niet wilt. Zelfs een dokter mag u pas onderzoeken als u zegt dat dat mag.

In de wet staan uitzonderingen op deze regel. De politie mag bijvoorbeeld onder bepaalde voorwaarden controleren of u geen wapens bij u heeft. Ook mag de politie een test doen om te controleren of autobestuurders geen alcohol hebben gedronken.

Er zijn ook andere belangrijke keuzes die u mag nemen over uw eigen lichaam. Zo hebben vrouwen het recht om hun zwangerschap af te breken. Ook euthanasie is onder bepaalde omstandigheden toegestaan in Nederland. Iemand die door ziekte ondraaglijk lijdt, en geen zicht op verbetering heeft, kan een arts vragen zijn leven te beëindigen.

Ondanks dat euthanasie en abortus zijn toegestaan in Nederland, zijn ze nog altijd onderwerp van discussie. Politieke partijen hebben hier verschillende meningen over.

Gelijkwaardigheid

Alle mensen zijn *gelijkwaardig*. Met gelijkwaardig bedoelen we *niet* dat alle mensen hetzelfde moeten zijn, want ieder mens is anders. Maar alle mensen zijn wel evenveel waard. En iedereen moet op een gelijkwaardige manier behandeld worden.

Gelijke behandeling

In Nederland worden mensen in gelijke gevallen gelijk behandeld. Dit is het recht op gelijke behandeling. Of je nu man of vrouw bent, homo of hetero, jong of oud, en of je nu in Nederland bent geboren of in een ander land. Gelijke behandeling betekent ook dat voor iedereen in Nederland dezelfde regels gelden. Er zijn geen aparte regels voor christenen, moslims of andere gelovigen en geen aparte regels voor vrouwen of voor homo's. Natuurlijk kan gelijke behandeling alleen als de situaties hetzelfde zijn, of heel veel op elkaar lijken.

Werkgevers mogen vrouwen niet weigeren voor een baan of anders behandelen omdat zij zwanger zijn of jonge kinderen hebben. En een vrouw mag voor hetzelfde werk niet minder betaald krijgen dan een man. Ook mogen, bijvoorbeeld in supermarkten, mensen niet ontslagen worden omdat ze te oud worden bevonden.

Het maakt niet uit welke afkomst u heeft. Waar iemand ook vandaan komt: iedereen heeft recht op gelijke behandeling. Dat betekent dat u evenveel recht heeft op een baan als iemand die in Nederland is geboren.

Het is belangrijk dat ook mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking mee kunnen doen in de samenleving. Zij moeten daarom evenveel kans hebben op werk als andere mensen. Iemand mag niet afgewezen worden voor een baan waarvoor hij geschikt is, alleen omdat hij of zij een beperking heeft. Soms moet een bedrijf dan een speciale werkplek maken.

Verbod op discriminatie

In de praktijk kunt u helaas geconfronteerd worden met discriminatie. Het komt voor dat werkgevers liever een Nederlander aannemen dan een Pool of een Surinamer. Of dat mannen de toegang in het uitgaansleven geweigerd wordt omdat ze van een bepaalde afkomst zijn. Dit is onacceptabel.

Ook hetero's en homo's moeten op dezelfde manier behandeld worden. Homo's hebben net als iedereen recht op een eigen levensstijl, en op eigen verenigingen en in Nederland mogen mensen met hetzelfde geslacht met elkaar trouwen. Nederland was het eerste land ter wereld waar dit werd toegestaan.

Kortom, discriminatie wordt in Nederland op geen enkele grond geaccepteerd. U mag niet worden gediscrimineerd om uw geloof, herkomst of levensstijl. Evenmin mag u anderen discrimineren om hun geloof, herkomst of levensstijl.

Heeft u het gevoel dat u bent gediscrimineerd op het werk, bij het uitgaan of op een andere plek? Dan kunt u dat melden bij een antidiscriminatiebureau, bij de politie of bij het college voor de rechten van de mens.

- Anti Discriminatie Bureau. Kijk op www.discriminatie.nl
- Ga naar: www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/discriminatie/aangifte-doen-van-discriminatie
- www.mensenrechten.nl

Solidariteit en werk

Wat betekent solidariteit? Solidariteit betekent dat we rekening houden met elkaar, en dat we weten dat anderen dat ook met ons doen.

Elkaar helpen

Nederland is een van de rijkste landen in de wereld. Mensen hebben hier veel vrijheid en veel kansen om iets van hun leven te maken. Natuurlijk zijn er in ons land ook problemen die opgelost moeten worden. Maar heel veel zaken zijn goed geregeld.

In Nederland betaalt iedereen belasting. Mensen die veel verdienen betalen meer belasting dan mensen die weinig verdienen. Met het belastinggeld zorgt de overheid voor scholen, wegen en politie op straat. Maar de overheid kan niet voor alles zorgen. Daarom is het belangrijk dat mensen elkaar helpen.

Veel mensen in Nederland doen vrijwilligerswerk. Bijvoorbeeld op de sportclub, in een verzorgingshuis, of op scholen. Andere mensen zorgen thuis voor iemand.

Bestaanszekerheid

U moet er zelf voor zorgen dat u genoeg geld verdient om van te leven. Nederlands leren spreken en schrijven helpt u daarbij. Als u de taal nog niet goed kent, kunt u les nemen. Als u het moeilijk vindt om werk te vinden, kunt u hulp vragen aan familie, vrienden of aan een organisatie. Alleen als het echt niet lukt om uw eigen geld te verdienen, zal de overheid u helpen. Bijvoorbeeld als u zo ziek wordt dat u niet meer kunt werken, of als u ontslagen wordt en u geen geld heeft om de huur of uw eten te betalen. Als dat gebeurt, kunt u onder bepaalde voorwaarden huurtoeslag, een uitkering en extra zorgtoeslag van de overheid ontvangen. Daarmee kunt u dan uw huur betalen, eten kopen, zorgkosten en overige rekeningen mee betalen.

Werk

Als u werkt, heeft u recht op een minimumloon. Hoeveel dat is, kunt u vinden op <http://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/minimumloon/vraag-en-antwoord/hoe-hoog-is-het-minimumloon.html>. Uw baas mag u niet minder betalen dan het wettelijke minimumloon. Daarnaast heeft u recht op vrije tijd en vakantiedagen. Er zijn ook regels over het aantal uren dat u per dag mag werken, en hoe vaak u pauze mag nemen. Als uw baas zich hier niet aan houdt, dan kunt u zich aansluiten bij een vakbond die u verder kan helpen hiermee.

Minimumloon

U werkt zes dagen in de week van acht uur 's ochtends tot vijf uur 's avonds bij uw baas. Aan het einde van iedere week krijgt u € 100,- betaald. U vermoedt dat dit te weinig is. U durft er niets van te zeggen, want uw baas kan makkelijk anderen vinden die wel voor dit bedrag willen werken. Wat doet u?

Er is in Nederland een minimumloon. Voor een werkweek van maximaal 40 uur moet u (in 2014) minimaal € 342,85 per week krijgen. Dit is een bruto bedrag; hierover moet u nog belasting betalen.

Er zijn nog steeds werkgevers die hun werknemers minder betalen dan het minimumloon. Dit heet onderbetaling. U moet zelf stappen ondernemen als u minder dan het minimumloon krijgt. Als uw werkgever niet naar u wil luisteren, kunt u een melding doen bij de Inspectie SZW of naar de rechter stappen.

Deze brochure is een uitgave van:

Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid

en is mede ontwikkeld door:

Pro Demos, Huis voor Democratie & Rechtstaat

Fotografie : www.mieke-ann.nl
(pagina, 3, 4, 8, 9 en 10)

Februari 2014 | Publicatie-nr. s73-622356

